

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасному інформаційному суспільстві освіта стала однією з найважливіших сфер людської діяльності, чинником розвитку людства. Метою освіти є виховання всебічно розвиненої творчої особистості, здатної до пошуку та оволодіння новими знаннями, а також спроможної до самостійного життєвого вибору, активної соціальної адаптації, сталого професійного саморозвитку. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті (2002), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2012) підкреслюється необхідність створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації та професійного саморозвитку кожного українця. За таких обставин докорінно змінюються вимоги суспільства до вчителя: він має не тільки володіти певним обсягом фахових знань і вмінь, а й уміти свідомо та творчо поповнювати і застосовувати їх у майбутній професійній діяльності.

Отже виникає потреба в організації такої системи фахової підготовки студентів, яка б забезпечувала цілеспрямований процес формування готовності до професійного саморозвитку майбутнього фахівця, зокрема, вчителя музики. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики передбачає здатність удосконалювати особистісні та професійні якості, що виявляється в бажанні та спроможності постійно коригувати власне фахове зростання. Майбутні фахівці мають вміти проектувати та організовувати саморозвивальну діяльність, метою якої є реалізація внутрішніх потенцій та забезпечення конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Професійна підготовка майбутніх учителів музики у вищих навчальних закладах України регламентується Законом України „Про вищу освіту” (2012), положеннями Національної рамки кваліфікацій (2011), галузевими стандартами вищої освіти. Вони визначають освітньо-кваліфікаційні характеристики випускників вищих навчальних закладів відповідних напрямів підготовки. Інструментально-виконавська підготовка є необхідною складовою фахової підготовки вчителя музики, вона якнайбільше сприяє професійному зростанню особистості студента, тому є значущим чинником формування професійного саморозвитку, творчої самостійності. Готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки забезпечується: формуванням стійкої позитивної мотивації до самозмін та музично-педагогічної аксіосфери особистості; впровадженням аксіологічного, синергетичного та компетентнісного підходів у навчальний процес; оволодінням кластерами компетентностей, які виступають освітнім результатом формування досліджуваної готовності до професійного саморозвитку; засвоєнням проектних технологій.

Проблеми професійної підготовки майбутніх учителів досліджували О. Абдуліна, А. Алексюк, Ю. Бабанський, Н. Гузій, І. Зязюн, С. Калашнікова, В. Кан-Калік, Г. Козлакова, Н. Кузьміна, В. Майборода, В. Манько, Н. Ничкало, Г. Онкович, В. Радкевич, О. Савченко, В. Сластьонін, Ж. Таланова та ін. Праці таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як Н. Журавська, І. Зарубінська, Е. Зеєр, М. Євтух, В. Луговий, О. Овчарук, О. Пометун, Л. Масол, М. Степко, А. Хуторської та ін. присвячено проблемі формування професійної компетентності фахівців. Питання

фахової підготовки майбутнього вчителя музики розглядали О. Апраксіна, Л. Арчажникова, Н. Мозгальова, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова та ін.

Аналіз наукової психолого-педагогічної літератури свідчить про недостатню розробленість проблеми формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Вивчення стану фахової підготовки майбутніх учителів музики дало змогу окреслити проблему дослідження, зумовлену такими суперечностями між: підвищенням ролі особистості в житті суспільства та недостатнім відображенням цього процесу в структурі та змісті професійної підготовки майбутнього вчителя музики; зрослими вимогами до якості фахової підготовки вчителя музики, який має прагнути до професійного саморозвитку, й усталеною практикою навчання у вищому навчальному закладі; зорієнтованістю освітнього процесу на професійний саморозвиток особистості студента та складністю технологій його реалізації; необхідністю формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку та недостатністю в системі фахової, зокрема інструментально-виконавської, підготовки студентів відповідного навчально-методичного забезпечення.

Зазначене вище зумовило вибір теми дисертаційного дослідження: **„Формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи відділу теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти НАПН України за темами 2008–2011 рр. „Теоретико-методологічні засади модернізації змісту гуманітарної освіти у вищій школі України” (0107U005340) та 2012–2014 рр. „Оптимізація дисциплін соціально-гуманітарного циклу у вищій освіті в контексті євроінтеграції” (0112U000934).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Інституту вищої освіти НАПН України (протокол від 23 січня 2010 р., № 1) та узгоджено в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол від 30 березня 2010 р., № 2).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Відповідно до мети дослідження визначено такі *завдання*:

– здійснити системний аналіз стану розробленості проблеми формування професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки у вищому навчальному закладі та визначити напрями, що потребують дослідження;

– уточнити зміст і структуру поняття „готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки”;

– визначити критерії та рівні сформованості готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки;

– удосконалити модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки;

– виявити, обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови, що сприяють ефективності професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутнього вчителя музики у вищих навчальних закладах.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Методи дослідження. Для реалізації мети й виконання поставлених завдань у дисертаційному дослідженні використано комплекс таких методів:

– *науково-бібліографічний метод* – з метою аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури, вивчення нормативних документів, науково-методичних джерел, для узагальнення результатів, що дали змогу систематизувати теоретичні здобутки з проблеми дослідження;

– *моделювання* – для удосконалення моделі формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки;

– *педагогічне спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, тестування* майбутніх учителів музики – для отримання первинного емпіричного матеріалу;

– *педагогічний експеримент* (констатувальний і формувальний етапи) – для перевірки ефективності педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, з метою виявлення рівнів сформованості компонентів досліджуваної готовності та їхньої динаміки під час експерименту;

– *статистичний* (t-критерій Стьюдента) – для опрацювання й узагальнення результатів констатувального і формувального етапів експерименту та перевірки їхньої достовірності;

– *узагальнення і прогнозування* – для формулювання висновків та обґрунтування педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

– теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки: формування в майбутніх учителів музики позитивної мотивації до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки; використання у підготовці студентів проектних технологій; застосування герменевтичних методів для виконання творчих завдань у ході інтерпретації музичних творів; оволодіння майбутніми фахівцями навичками

самостійної пізнавальної діяльності, рефлексивними вміннями (самоаналіз, самооцінка, самоконтроль) та способами організації власного професійного саморозвитку;

– визначено критерії та показники сформованості готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки: мотиваційно-ціннісний (стійка позитивна мотивація студента до професійного саморозвитку; ступінь усвідомлення особистісної та суспільної значущості професійної діяльності вчителя музики; спрямованість майбутнього вчителя музики на загальнолюдські та музично-педагогічні цінності); когнітивний (ступінь розвиненості музично-естетичного тезаурусу; рівень сформованості знань і вміння застосовувати їх у самостійній пізнавальній діяльності; ступінь ерудованості у сфері професійного саморозвитку); рефлексивно-діяльнісний (рівень сформованості інструментально-виконавських умінь; ступінь оволодіння рефлексивними вміннями – самоаналіз, самооцінка, самоконтроль; ступінь сформованості умінь професійного саморозвитку);

– окреслено кластери компетентностей, які є внутрішнім особистісним ресурсом та підсумковим освітнім результатом формування досліджуваної готовності: кластер мотивування діяльності (мотиваційна, ціннісна, рефлексивна); когнітивно-пізнавальний кластер (дидактична, методична, інформаційна); операційний кластер (компетентності саморегуляції, самоактуалізації, самоорганізації);

удосконалено:

– модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки (О. Олексюк);

– понятійно-категоріальний апарат предмета дослідження: поняття „професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики” як процес самотворення особистості студента внаслідок взаємодії й обміну інформацією та енергією з музично-освітнім і соціальним середовищами, основі якого розкриття та реалізація його внутрішніх потенцій, набуття нових професійних якостей в інструментально-виконавській діяльності; поняття „готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки” як інтегровану професійну якість фахівця, що виявляється в мобілізації духовних сутнісних сил особистості, характеризує наявність і певний рівень мотивації, музично-педагогічних цінностей, знань, умінь, досвіду самотворчої діяльності, забезпечує здійснення та високу ефективність професійного саморозвитку в інструментально-виконавській діяльності;

– структуру і зміст готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, рефлексивно-діяльнісний компоненти), систему форм, методів і засобів його реалізації;

подальшого розвитку набули:

– аксіологічний, синергетичний та компетентнісний підходи в інструментально-виконавській підготовці майбутніх учителів музики, проектні технології (метод проектів) у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу мистецького профілю.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні та апробації в навчально-виховному процесі спеціального курсу „Основи професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики”, тренінгу рефлексії, розробленні програми педагогічної практики зі спеціалізації „Режисура позакласних музично-виховних заходів” для гуртка „Музично-театральна студія” та її реалізації в межах Соціального проекту Київського університету імені Бориса Грінченка „З Києвом і для Києва”.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Київського університету імені Бориса Грінченка (довідка від 16 вересня 2013 р., № 731), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка від 12 вересня 2013 р., № 1128), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені Костянтина Ушинського (довідка від 22 січня 2014 р., № 118) Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (довідка від 3 лютого 2014 р., № 159–33/03).

Апробація результатів дисертації. Основні результати і висновки дослідження обговорено на засіданнях відділу теорії та методології гуманітарної освіти Інституту вищої освіти НАПН України (2010–2013), кафедри теорії та методики музичного мистецтва Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка (2010–2013), оприлюднено в доповідях автора на науково-практичних конференціях різного рівня:

міжнародних: „Музыкальное образование: вчера, сегодня, завтра” (Великий Новгород, 2006), „Управління процесом кадрового забезпечення інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України” (Буча, 2010), „Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору” (Київ, 2010–2011), IX міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам’яті професора О. П. Рудницької (Київ, 2011), „Сучасні стратегії університетської освіти: якісний вимір” (Київ, 2012);

всеукраїнських: „Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи” (Умань, 2012);

звітних: Інституту вищої освіти НАПН України (Київ, 2010–2012).

Публікації. Основні положення та результати дослідження відображено у 12 одноосібних публікаціях, із них – 8 статей у провідних наукових фахових виданнях України та Росії, 4 – у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (263 найменувань, з них – 12 іноземними мовами), 5 додатків на 36 стор. Повний обсяг дисертації становить 235 стор., основного тексту – 169 стор. Робота містить 5 рисунків і 18 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, показано зв’язок дисертаційного дослідження з науковими планами, програмами, темами, визначено мету й завдання, об’єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну й практичне значення отриманих результатів, наведено дані щодо їхньої апробації,

публікації та впровадження у навчально-виховний процес вищих навчальних закладів України.

У першому розділі – „*Теоретичні основи формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки*” – проблему професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики розглянуто в контексті філософських, психолого-педагогічних та музично-педагогічних знань. Досліджено різні теоретико-методологічні підходи до визначення сутності понять „професійний саморозвиток вчителя”, „готовність до діяльності”, „готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку”, проаналізовано сучасний стан проблеми в науково-педагогічних дослідженнях, розкрито особливості формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у системі фахової, зокрема інструментально-виконавської, підготовки.

У дослідженні використано наукові праці, присвячені філософії освіти (В. Андрущенко, В. Кремень); аспектам професійного саморозвитку та самовдосконалення майбутніх учителів (А. Бистрюкова, Л. Зязюн, М. Костенко, М. Кряхтунов, О. Пехота, Т. Стрітьєвич, Т. Тихонова, Б. Фішман, П. Харченко, Т. Шестакова); питанням фахової підготовки майбутнього вчителя музики (О. Апраксина, Г. Падалка, Н. Мозгальова, О. Рудницька, О. Щолокова); методиці музичного виховання та навчання мистецтву школярів (Л. Масол, О. Ростовський); саморозвитку в гуманістичній психології (А. Адлер, Р. Ассаджіолі, Р. Бернс, А. Маслоу, А. Менегетті, Г. Олпорт, К. Роджерс, Л. Сміт, Д. Сьюпер, Е. Телен, В. Франкл, Е. Фромм, Д. Шульц); готовності до діяльності (О. Асмолов, К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, Л. Кандибович, Г. Кручиніна, О. Леонтєв, В. Моляко, Д. Узнадзе); проблемі компетентнісного підходу (М. Гуськова, Е. Зеєр, В. Луговий, А. Маркова, А. Хуторської); формуванню компетентності у професійній підготовці майбутніх учителів музики (Л. Масол, М. Михаськова, О. Олексюк, Г. Падалка, Є. Проворова, Т. Рейзенкінд, О. Ростовський); застосуванню синергетичного підходу (Т. Денисова, Л. Лобова) та аксіологічного підходу в музичній педагогіці (В. Дряпіка, В. Орлов, Б. Целковніков, Г. Щербакова), використанню герменевтичного підходу до інтерпретації музичних творів (Д. Лісун, О. Олексюк, М. Ткач).

Здійснено системний аналіз професійного саморозвитку майбутнього фахівця як психолого-педагогічного феномена, який розкрито в наукових працях таких вчених як В. Андрєєв, Р. Ассаджіолі, М. Гусельцова, І. Єгоричева, Л. Зязюн, П. Каптерєв, В. Кондратьєв, Д. Леонтєв, С. Максименко, А. Маслоу, Б. Мастеров, А. Менегетті, Л. Мітіна, О. Пехота, К. Роджерс, О. Сергієнко, Л. Сміт, Е. Телен, Е. Фромм, Г. Цукерман та ін. Проведений аналіз свідчить про наявність різних підходів до розуміння професійного становлення та саморозвитку студента. Враховуючи різноманітність наукових підходів до визначення поняття „професійний саморозвиток” та щодо організації фахової, зокрема, інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики встановлено, що підготовку студента з метою його професійного саморозвитку треба вибудовувати на основі таких підходів:

– аксіологічного у контексті формування аксіосфери особистості студента (стійка позитивна мотивація до професійного саморозвитку, джерелом якої є система загальнолюдських та музично-педагогічних цінностей, ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва, діалог між світом музики та особистістю);

– синергетичного, враховуючи відкритість системи фахової підготовки до взаємодії й обміну інформацією та енергією з музично-освітнім і соціальним середовищем (інтегрування множини психолого-педагогічних, музично-теоретичних та інструментально-виконавських дисциплін), розкриття та реалізацію внутрішніх потенцій майбутнього вчителя музики;

– компетентнісного, який передбачає практико-орієнтовану спрямованість процесу інструментально-виконавської підготовки студентів на досягнення запланованого результату, робить цілісними відповідні знання, вміння, практичний досвід та особистісні якості, що сприяє продуктивній майбутній професійній саморозвивальній діяльності.

У розділі визначено поняття „саморозвиток особистості” як процес самотворення особистості внаслідок взаємодії й обміну інформацією та енергією із зовнішнім середовищем, в основі якого розкриття та реалізація його внутрішніх потенцій, набуття нових особистісних якостей. Поняття „професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики” – це процес самотворення особистості студента внаслідок ціннісної взаємодії й обміну інформацією та енергією з музично-освітнім і соціальним середовищами, в основі якого розкриття та реалізація його внутрішніх потенцій, набуття нових професійних якостей в інструментально-виконавській діяльності.

З’ясовано, що готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки – це інтегрована професійна якість фахівця, що виявляється в мобілізації духовних сутнісних сил особистості (за О. Олексюк), характеризує наявність і певний рівень мотивації, музично-педагогічних цінностей, знань, умінь, досвіду самотворчої діяльності, забезпечує здійснення та високу ефективність професійного саморозвитку в інструментально-виконавській діяльності.

Із застосуванням науково-бібліографічного методу дослідження виділено структурні компоненти досліджуваної готовності: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, рефлексивно-діяльнісний. Мотиваційно-ціннісний компонент відображає наявність потреб і мотивів самотворчої діяльності, основою яких постають загальнолюдські і музично-педагогічні цінності, спрямованість на досягнення значущих результатів у професійній, зокрема інструментально-виконавській, діяльності; когнітивний компонент характеризує інформованість у сфері музичного виконавства, професійного саморозвитку, обсяг наявних знань та ступінь їхнього усвідомлення, самостійну пізнавальну активність; рефлексивно-діяльнісний компонент включає оволодіння інструментально-виконавськими та рефлексивними вміннями, способами організації професійного зростання.

Аналіз наукової літератури (О. Асмолов, М. Гуськова, К. Дурай-Новакова, М. Дьяченко, Е. Зеєр, Л. Кандибович, Г. Кручиніна, О. Леонтьєв, В. Луговий, В. Моляко, Л. Масол, М. Михаськова, О. Олексюк, Г. Падалка, Є. Проворова, Т. Рейзенкінд, Д. Узнадзе, А. Хуторської, Ши Цзюнь-бо), специфіки професійної

діяльності вчителя музики показав, що існує певна кореляція між поняттями „компетентність” та „готовність до діяльності”. Готовність до певної діяльності постає передумовою набуття відповідної компетентності, натомість компетентність виступає результатом формування готовності (процесу діяльності), яка виражається у сформованих компетентностях. Таким чином, визначено кластери компетентностей, які є внутрішнім особистісним ресурсом та підсумковим освітнім результатом формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської діяльності: кластер мотивування діяльності (мотиваційна, ціннісна, рефлексивна); когнітивно-пізнавальний кластер (дидактична, методична, інформаційна); операційний кластер (компетентності саморегуляції, самоактуалізації, самоорганізації).

У висновках до розділу визначено основні напрями дослідження. Це: загальна методика науково-педагогічного дослідження проблеми; уточнення змісту та структури готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки; визначення критеріїв і рівнів сформованості готовності; удосконалення моделі формування готовності; виявлення, обґрунтування й експериментальна перевірка педагогічних умов, що сприяють ефективності досліджуваного феномена.

У **другому розділі** – „*Методичні аспекти формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки*” – розкрито загальну методику дослідження, сформульовано гіпотезу, розроблено діагностувальний інструментарій (визначено критерії, показники та рівні сформованості кожного із структурних компонентів досліджуваного феномену), теоретично обґрунтовано й удосконалено модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Дослідження тривало впродовж 2009–2013 рр.

На *першому етапі* (2009–2010 рр.) проаналізовано філософську, психолого-педагогічну і методичну літературу з проблеми дослідження, окреслено основні підходи щодо визначення структури та змісту готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. На основі методичних рекомендацій, запропонованих С. Гончаренком, О. Клименюком, Н. Кушнарєнком, В. Майбородою, В. Шейком та ін. розроблено загальну методику дослідження, яка дала змогу розкрити сутність основних теоретичних питань, визначити мету дослідження, його об’єкт і предмет, сформулювати основні завдання та етапи дослідження, висунути гіпотезу.

Гіпотеза дослідження – якщо у навчально-виховний процес вищого навчального закладу впровадити зміст, принципи, форми та методи, передбачені у запропонованих моделі та педагогічних умовах формування майбутнього вчителя музики готовності до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, то рівень готовності зростатиме відповідно до визначених критеріїв.

На *другому етапі* (2010–2011 рр.) здійснено педагогічну діагностику рівнів сформованості досліджуваної готовності, проведено констатувальний експеримент, удосконалено модель формування готовності майбутнього вчителя музики до

професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, виявлено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови, що забезпечують формування досліджуваної готовності.

Для визначення стану готовності майбутніх учителів музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки та перевірки гіпотези здійснено дослідно-експериментальну роботу, яка відбувалася на базі Київського університету імені Бориса Грінченка, Житомирського державного університету імені Івана Франка, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені Костянтина Ушинського, Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Разом в експерименті брали участь 347 студентів та 6 викладачів.

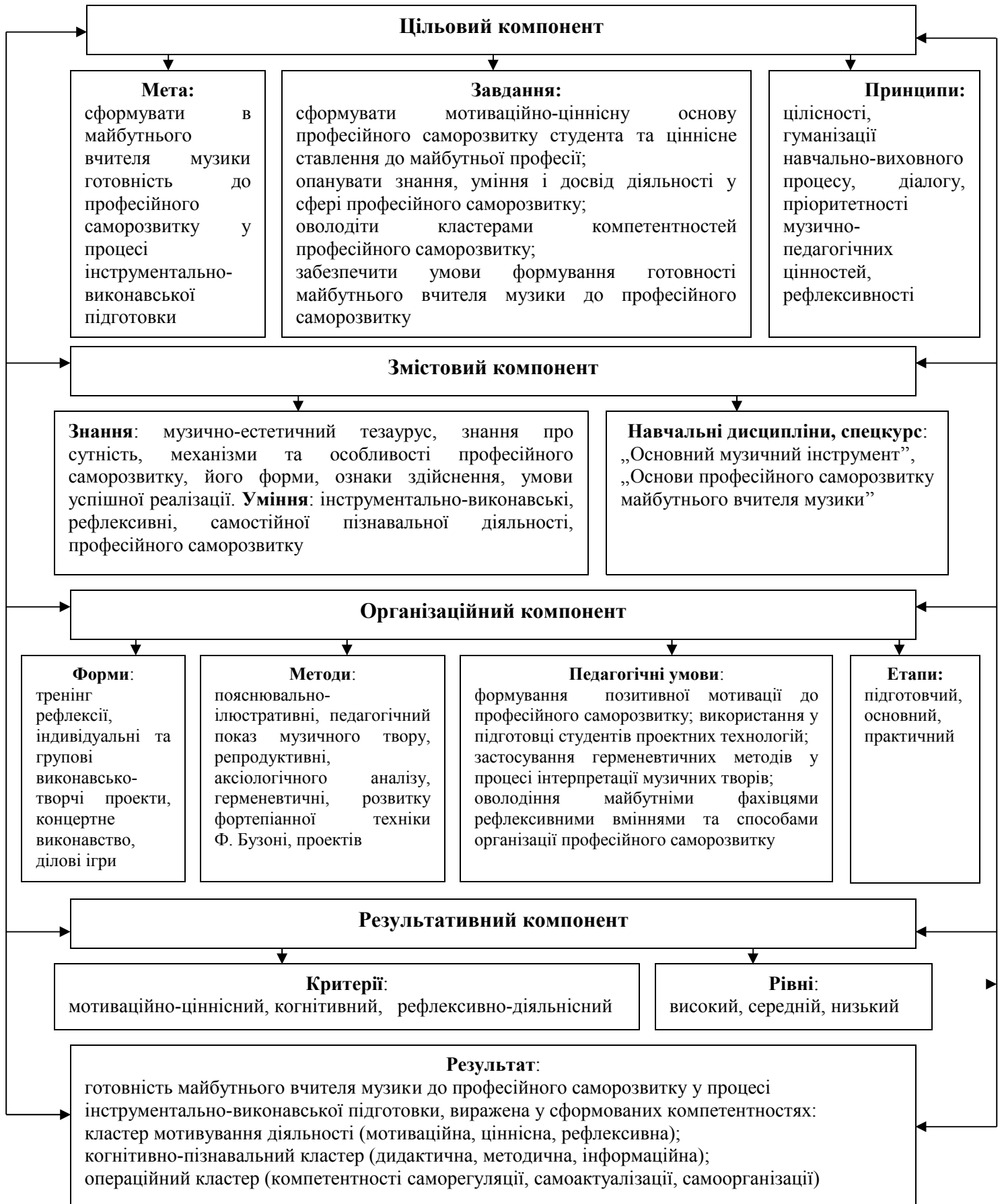
Мета констатувального експерименту – визначити ключові аспекти стану готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Діагностичний інструментарій визначено відповідно до мети та завдань дисертаційного дослідження. На основі апробованих методик розроблено варіанти опитування, які спрямовано на визначення рівнів сформованості готовності студентів до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

На основі аналізу структурних компонентів визначено й обґрунтовано критерії та показники сформованості досліджуваної готовності. Мотиваційно-ціннісний критерій відображує показники: стійка позитивна мотивація до професійного саморозвитку; ступінь усвідомлення особистісної та суспільної значущості професійної діяльності вчителя музики; спрямованість на загальнолюдські та музично-педагогічні цінності. Показниками когнітивного критерію є: ступінь розвиненості музично-естетичного тезаурусу; рівень сформованості знань і вміння застосовувати їх у самостійній пізнавальній діяльності; ступінь ерудованості у сфері професійного саморозвитку. Рефлексивно-діяльнісний критерій охоплює рівень сформованості інструментально-виконавських вмінь; ступінь оволодіння рефлексивними вміннями (самоаналіз, самооцінка, самоконтроль); ступінь сформованості вмінь професійного саморозвитку. Відповідно до показників визначено три рівні сформованості досліджуваної готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку: високий, середній та низький.

Для визначення рівнів сформованості мотиваційно-ціннісного, когнітивного, рефлексивно-діяльнісного компонентів готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки використано такі методи дослідження: педагогічне спостереження, анкетування, бесіда, інтерв'ю, тестування, контент-аналіз навчально-творчих робіт.

За результатами констатувального експерименту встановлено, що переважна більшість студентів мають низький та середній рівні сформованості компонентів досліджуваної готовності до професійного саморозвитку.

Дослідження структури та змісту готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки дало змогу вдосконалити модель формування досліджуваної готовності (О. Олексюк). Модель (рис. 1) складається із взаємопов'язаних компонентів: цільового, змістового, організаційного, результативного.

Рис. 1 Модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки

Цільовий компонент моделі відображує її мету й завдання, характеризується єдністю принципів формування досліджуваної готовності. Змістовий компонент містить систему знань, якими має володіти майбутній вчитель музики відповідно до прогнозованих результатів формування готовності, включає такі навчальні дисципліни як „Основний музичний інструмент” та спеціальний курс „Основи професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики”. Організаційний компонент, що реалізується під час інструментально-виконавської підготовки майбутнього вчителя музики, містить етапи, форми організації навчання, педагогічні умови та відповідні методи. Результативний компонент моделі, який спрямовано на формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, передбачає аналіз результатів навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Він містить оцінкову діагностику рівня сформованості готовності, відображуючи критерії, рівні та освітній результат – формування досліджуваної готовності (оволодіння кластерами компетентностей).

На третьому етапі дослідження (2011–2013 р.) здійснено формувальний експеримент, експериментально перевірено етапи реалізації педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, на практиці перевірено та підтверджено гіпотезу дослідження, на основі аналізу математично-статистичної обробки отриманих даних узагальнено результати експериментального дослідження; сформульовано висновки; оформлено текст дисертації.

У висновках до розділу визначено загальну методичку дослідження проблеми, зазначено розроблений діагностувальний інструментарій та результати констатувального експерименту, удосконалено модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

У **третьому розділі** – „*Експериментальне дослідження процесу формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки*” – виявлено й теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, розкрито питання організації формувального експерименту щодо ефективності реалізації запропонованих педагогічних умов, оцінено результативність їхнього впровадження, проаналізовано й підведено підсумки експериментальної роботи.

На основі досліджень А. Корженєвського, Д. Лісуна, Є.Полат, О. Олексюк, Г. Падалки, М. Ткач, О. Щолокової, Г. Щербакової та ін. визначено педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки: формування в майбутніх вчителів музики позитивної мотивації до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки; використання у підготовці студентів проектних технологій; застосування герменевтичних методів для виконання творчих завдань у ході інтерпретації музичних творів; оволодіння майбутніми фахівцями навичками самостійної пізнавальної діяльності,

рефлексивними вміннями (самоаналіз, самооцінка, самоконтроль) та способами організації власного професійного саморозвитку.

Формувальний експеримент здійснено в Інституті мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка зі студентами четвертого курсу галузі знань 0202 „Мистецтво” та напряму підготовки 6.020204 „Музичне мистецтво”. Він передбачав упровадження педагогічних умов формування майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Мета експерименту полягала в перевірці ефективності реалізації запропонованих педагогічних умов.

Завданнями експерименту визначено: формування у студентів ціннісного ставлення до майбутньої професії та стійкої позитивної мотивації до власного професійного саморозвитку на основі аксіологічного підходу; набуття знань основ професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики, ознайомлення та засвоєння проектних технологій (метод проектів); формування рефлексивних вмінь, навичок самостійної пізнавальної діяльності, опанування способами самоорганізації; оволодіння герменевтичними вміннями в інструментально-виконавській діяльності; оволодіння компетентностями, які забезпечують ефективний процес професійного саморозвитку.

Реалізація мети й завдань упровадження педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки передбачала виокремлення таких етапів формувального експерименту: підготовчого, основного, практичного.

Підготовчий етап спрямовано на формування мотиваційно-ціннісного, когнітивного та частково рефлексивно-діяльнісного компонентів досліджуваної готовності. Його завдання: усвідомлення суспільної та особистісної значущості професії, інтеріоризація музично-педагогічних цінностей; актуалізація в майбутніх фахівців мотивації професійного зростання; формування ціннісного ставлення до музично-педагогічної професії; розширення і поглиблення знань студентів у сфері професійного саморозвитку; оволодіння кластерами компетентностей професійного саморозвитку; засвоєння основ проектних технологій. Основними формами організації педагогічного процесу були: індивідуальні заняття з дисципліни „Основний музичний інструмент”, спеціальний курс „Основи професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики”, проблемна лекція, лекція-візуалізація, лекція з елементами мозкового штурму, практичні заняття (диспути-дискусії, ділові ігри, тестування), самостійна робота (творчо-евристичні завдання). Методи роботи – пояснювально-ілюстративні, педагогічний показ музичного твору, репродуктивні, аксіологічний аналіз, герменевтичні, методи розвитку фортепіанної техніки Ф. Бузоні, метод проектів.

Основний (власне формувальний) етап експерименту мав на меті формування всіх компонентів готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Завдання полягали в: оволодінні рефлексивними вміннями і навичками (самоаналіз, самооцінка, самоконтроль); опануванні проектними технологіями, зокрема, методом проектів; формуванні компетентностей професійного саморозвитку. Основними

формами організації педагогічного процесу обрано тренінг рефлексії, індивідуальні та групові виконавсько-творчі проекти. Застосовано такі методи роботи, як психологічні вправи, рольові ігри, групові дискусії, пошукові, проблемні, метод проектів.

Практичний етап спрямовано на формування рефлексивно-діяльнісного компонента досліджуваної готовності. Завдання: апробація групових та індивідуальних виконавсько-творчих проектів студентів у навчально-виховному процесі середніх загальноосвітніх закладів; набуття досвіду практичної діяльності в аспекті професійного саморозвитку; перевірка та закріплення кластерів компетентностей професійного саморозвитку у ході педагогічної виробничої практики студентів та виконання ними практичних завдань. Основними формами організації педагогічного процесу обрано такі: уроки музики та позакласні музично-виховні заходи у школах; музично-просвітницькі заходи, які здійснювалися майбутніми учителями музики під час педагогічної виробничої практики, заняття гуртка „Музично-театральна студія” у межах Соціального проекту Київського університету імені Бориса Грінченка „З Києвом і для Києва”; самостійна робота.

Із метою перевірки ефективності реалізації запропонованих педагогічних умов в експериментальній та контрольній групах здійснено підсумковий зріз, який виявив істотні зміни у рівнях сформованості готовності до професійного саморозвитку студентів експериментальної групи. У контрольній групі істотних зрушень не відбулося. Динаміку сформованості готовності майбутнього вчителя до професійного саморозвитку подано в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка сформованості готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки

Рівень сформованості	Група	Зріз			
		Констатувальний		Підсумковий	
		%	К-сть осіб	%	К-сть осіб
Низький	Експериментальна	41,6	12	16,7	5
	Контрольна	42,8	15	36,6	13
Середній	Експериментальна	46,8	13	63,5	18
	Контрольна	43,8	15	49,4	18
Високий	Експериментальна	11,6	3	19,8	5
	Контрольна	13,4	4	14,0	4

Достовірність результатів експерименту перевірено за допомогою статистичного методу (t-критерій Стюдента). Здійснені розрахунки довели, що відмінності між рівнями сформованості готовності майбутніх учителів музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки в контрольних й експериментальних групах є статистично значущими. Це дало нам змогу констатувати ефективність реалізації педагогічних умов формування досліджуваної готовності.

У висновках до третього розділу наголошено, що результати дослідно-експериментальної роботи довели правильність гіпотези дисертаційного дослідження, підтвердили ефективність запропонованої моделі та виявлених педагогічних умов і продемонстрували доцільність їх застосування в освітньому процесі вищого мистецького навчального закладу з метою формування готовності майбутнього вчителя музики у процесі інструментально-виконавської підготовки.

ВИСНОВКИ

У дисертації висвітлено теоретичні узагальнення та нове вирішення наукового завдання в мистецькій освіті – формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Основні положення дослідження теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено. Отримані результати підтвердили правильність висунутої гіпотези дослідження. Реалізація мети та завдань дає підстави сформулювати висновки.

1. Системний аналіз стану розробленості проблеми формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки сприяв визначенню основних напрямів дослідження. Встановлено, що дану проблему в науковій психолого-педагогічній літературі розроблено недостатньо. Зріслі вимоги до якості освіти вчителів музики детермінують і спрямовують процес фахової, зокрема інструментально-виконавської, підготовки у напрямку професійного саморозвитку, самотворчості, самореалізації особистості студента.

2. На основі систематизації та узагальнення наукової психолого-педагогічної літератури уточнено зміст і компонентну структуру поняття „готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки”. Це поняття визначено як інтегровану професійну якість фахівця, що виявляється в мобілізації духовних сутнісних сил особистості, характеризує наявність і певний рівень мотивації, музично-педагогічних цінностей, знань, умінь, досвіду самотворчої діяльності, забезпечує здійснення та високу ефективність професійного саморозвитку в інструментально-виконавській діяльності. Основними структурними компонентами досліджуваної готовності є: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, рефлексивно-діяльнісний.

Внутрішнім особистісним ресурсом та підсумковим освітнім результатом формування досліджуваної готовності майбутнього вчителя музики визначено кластери компетентностей, а саме: кластер мотивування діяльності (мотиваційна, ціннісна, рефлексивна); когнітивно-пізнавальний кластер (дидактична, методична, інформаційна); операційний кластер (компетентності саморегуляції, самоактуалізації, самоорганізації).

З'ясовано, що поняття „саморозвиток” та „професійний саморозвиток” у науковій психолого-педагогічній літературі не мають чітких узгоджених визначень через різні методологічні підходи до їхнього розгляду. Поняття „саморозвиток особистості” визначено як процес самотворення особистості внаслідок взаємодії й

обміну інформацією та енергією із зовнішнім середовищем, в основі якого розкриття та реалізація його внутрішніх потенцій, набуття нових особистісних якостей. Поняття ж „професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики” розглянуто як процес самотворення особистості студента внаслідок взаємодії й обміну інформацією та енергією з музично-освітнім і соціальним середовищами, в основі якого розкриття та реалізація його внутрішніх потенцій, набуття нових професійних якостей в інструментально-виконавській діяльності.

3. На підставі аналізу психолого-педагогічної літератури та емпіричних матеріалів щодо інструментально-виконавської підготовки студентів визначено критерії та показники сформованості готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку відповідно до її структурних компонентів. Показниками мотиваційно-ціннісного критерію є: стійка позитивна мотивація до професійного саморозвитку; ступінь усвідомлення особистісної та суспільної значущості професійної діяльності вчителя музики; спрямованість на загальнолюдські та музично-педагогічні цінності. Когнітивному критерію відповідають такі показники: ступінь розвиненості музично-естетичного тезаурусу; рівень сформованості знань і вміння застосовувати їх у самостійній пізнавальній діяльності; ступінь ерудованості у сфері професійного саморозвитку. Рефлексивно-діяльнісний критерій характеризує рівень сформованості інструментально-виконавських умінь; ступінь оволодіння рефлексивними вміннями (самоаналіз, самооцінка, самоконтроль); ступінь сформованості вмінь професійного саморозвитку. Згідно з показниками визначено три рівні сформованості досліджуваної готовності: низький, середній, високий.

4. У процесі науково-педагогічних досліджень на основі теоретичного обґрунтування та узагальнення теоретичного й емпіричного матеріалу дисертації удосконалено модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Ця модель є цілісною системою взаємопов'язаних і взаємозумовлених компонентів (цільового, змістового, організаційного та результативного), яка відображає мету, завдання, принципи, зміст, основні етапи, педагогічні умови, форми, методи, критерії вимірювання та результати моделювання.

5. На підставі аналізу особливостей інструментально-виконавської підготовки у вищих навчальних закладах та сутності професійного саморозвитку майбутніх учителів музики виявлено й обґрунтовано педагогічні умови, що сприяють ефективності формування досліджуваної готовності. Це: формування в майбутніх учителів музики позитивної мотивації до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки; використання у підготовці студентів проектних технологій; застосування герменевтичних методів для виконання творчих завдань у процесі інтерпретації музичних творів; оволодіння майбутніми фахівцями вміннями самостійної пізнавальної діяльності, рефлексивними вміннями (самоаналіз, самооцінка, самоконтроль) та способами організації власного професійного саморозвитку.

Експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Реалізація завдань формувального

експерименту передбачала розробку й упровадження у навчальний процес спецкурсу „Основи професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики”, застосування аксіологічних та герменевтичних методів на індивідуальних заняттях дисципліни „Основний музичний інструмент”, тренінгу рефлексії, створення й апробацію індивідуальних та групових виконавсько-творчих проєктів під час виробничої педагогічної практики студентів, розробку програми „Музично-театральної студії” в межах Соціального проєкту Київського університету імені Бориса Грінченка „З Києвом і для Києва”. Дослідженням підтверджено, що впровадження у навчальний процес вищого навчального закладу запропонованих педагогічних умов дало змогу досягти високої результативності у підготовці майбутніх учителів музики. Порівняльний аналіз експериментальної та традиційної підготовки майбутніх фахівців показав істотні позитивні зміни у рівні сформованості досліджуваної готовності в студентів експериментальної групи. Результати студентів контрольної групи не мають таких значних змін. Отже, підсумки педагогічного експерименту підтвердили ефективність педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Отримані результати дисертаційного дослідження створюють підґрунтя для подальших досліджень у галузі мистецької освіти та вдосконалення процесу фахової підготовки студентів у вищих навчальних закладах України (розробка відповідного навчально-методичного забезпечення й організація науково-педагогічного супроводу); реалізація у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів запропонованих педагогічних умов для підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів музики.

Здійснене дослідження не вичерпує всі аспекти проблеми формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Подальшого вивчення потребують такі питання: застосування елементів моделі формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі фахової підготовки з урахуванням профільної спеціалізації; співвідношення педагогічних умов із динамікою формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки; підготовка викладачів до роботи з тренінговими та проєктними технологіями у процесі формування готовності до професійного саморозвитку.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Бондаренко Л. А. Професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики : наукові підходи до сутнісної характеристики поняття / Л. А. Бондаренко // Вища освіта України. – 2010. – № 1. – Т. 1. – С. 13–20.
2. Бондаренко Л. А. Готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку : сутність та структура / Л. А. Бондаренко // Вища освіта України. – 2010. – Т. IV (22). – С. 19–24.

3. Бондаренко Л. А. Формування інструментально-виконавських компетенцій : когнітивний аспект / Л. А. Бондаренко // Проблеми освіти. – 2011. – № 66. – Ч. II. – С. 92–95.

4. Бондаренко Л. А. Педагогічна діагностика рівнів сформованості готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку в процесі інструментально-виконавської підготовки / Л. А. Бондаренко // Вища освіта України. – 2011. – № 1. – Т. 1. – С. 37–44.

5. Бондаренко Л. А. Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку в процесі інструментально-виконавської підготовки / Л. А. Бондаренко // Вища освіта України. – 2011. – № 3. – Т. V (30). – С. 27–35.

6. Бондаренко Л. А. Компетентнісні основи професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики в процесі інструментально-виконавської підготовки / Л. А. Бондаренко // Неперервна професійна освіта : теорія і практика. – 2012. – Вип. 1-2. – С. 150–154.

7. Бондаренко Л. А. Метод проектів у професійному саморозвитку майбутнього вчителя музики / Л. А. Бондаренко // Вища освіта України. – 2012. – № 1. – Т. 1. – С. 36–42.

Бондаренко Л. А. Теоретические аспекты формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию / Л. А. Бондаренко // Теория и практика общественного развития. – Краснодар, 2013. – № 9. – С. 175–178.

Опубліковані праці апробаційного характеру

8. Бондаренко Л. А. Ферруччо Бузони : „ключи” к фортепианной технике / Л. А. Бондаренко : [тезисы] // Музыкальное образование : вчера, сегодня, завтра : материалы Междунар. научно-практ. конф. в рамках Междунар. форума „Музыкальное исполнительство и педагогика” к 145-летию со дня рождения А. С. Аренского / отв. ред. и сост. : Т. В. Бедфорд; НовГУ им. Ярослава Мудрого. – Ч. II. – Великий Новгород, 2006. – С. 37–39.

9. Бондаренко Л. А. Рефлексивно-діяльнісний аспект формування професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики / Л. А. Бондаренко : [тези] // Педагогічна майстерність як система професійно-мистецьких компетентностей : матеріали ІХ Міжнар. пед.-мист. читань пам'яті проф. О. П. Рудницької. – Вип. 3 (7). – Чернівці : Зелена Буковина. – 2011. – С. 614–615.

10. Бондаренко Л. А. Модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку в процесі інструментально-виконавської підготовки / Л. А. Бондаренко // Сучасні стратегії університетської освіти : якісний вимір : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28–29 березня 2012 р.). – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – С. 547–554.

11. Бондаренко Л. А. Мотиваційно-ціннісний аспект професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики / Л. А. Бондаренко : [тези] // Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи:

матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Умань, 8 листопада 2012 р.) – Умань, 2012. – С. 7–21.

АНОТАЦІЇ

Бондаренко Л. А. Формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Інститут вищої освіти Національної академії педагогічних наук України, Київ, 2014.

У дисертації досліджено проблему формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки.

Здійснено аналіз стану дослідження проблеми в науковій літературі, розглянуто специфіку професійного саморозвитку майбутнього вчителя музики, уточнено сутність і зміст понять „професійний саморозвиток майбутнього вчителя музики” та „готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки”. Визначено компонентну структуру готовності, критерії та рівні її сформованості. Удосконалено модель формування досліджуваної готовності.

Виявлено, обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки. Доведено ефективність реалізації запропонованих педагогічних умов у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

Ключові слова: інструментально-виконавська підготовка, професійний саморозвиток, готовність майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку у процесі інструментально-виконавської підготовки, модель формування готовності майбутнього вчителя музики до професійного саморозвитку, педагогічні умови.

Бондаренко Л. А. Формирование готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13. 00. 04 – теория и методика профессионального образования. – Институт высшего образования Национальной академии педагогических наук Украины, Киев, 2014.

Диссертация является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки. Автором проанализировано состояние разработки исследуемой проблемы в педагогической теории и практике высшей школы.

Обозначены основные подходы к определению содержания и структуры готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки. Обобщение этих подходов позволило уточнить и сформулировать понятия „профессиональное саморазвитие будущего учителя музыки” и „готовность будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки”, а также определить кластеры компетентностей профессионального саморазвития в качестве суммирующего образовательного результата исследуемой готовности.

Теоретически обоснованная и уточненная структура готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки содержит следующие компоненты: мотивационно-ценностный, когнитивный, рефлексивно-деятельностный. На основе структурных компонентов разработаны критерии и показатели их сформированности: мотивационно-ценностный (стойкая позитивная мотивация к профессиональному саморазвитию, степень осознания личностной и общественной значимости профессиональной деятельности учителя музыки, направленность на музыкально-педагогические ценности); когнитивный (степень развитости музыкально-эстетического тезауруса, уровень сформированности умений самостоятельной познавательной деятельности, степень эрудированности в области профессионального саморазвития); рефлексивно-деятельностный (уровень сформированности инструментально-исполнительских умений, степень овладения рефлексивными умениями (самоанализ, самооценка, самоконтроль), степень сформированности умений профессионального саморазвития). Также определены три уровня сформированности исследуемой готовности: низкий, средний, высокий.

На основе анализа научно-педагогической литературы усовершенствована модель формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки. Данная модель является системой взаимосвязанных и взаимообусловленных компонентов: целевого, содержательного, организационного, результативного. Она отображает цель, задачи, принципы, содержание, основные этапы, педагогические условия, формы, методы, критерии измерения и результаты моделирования.

Определены и обоснованы педагогические условия формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки: формирование у будущих учителей музыки позитивной мотивации к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки; обогащение подготовки студентов проектными технологиями; применение герменевтических методов для выполнения творческих заданий в процессе интерпретации музыкальных произведений; овладение будущими специалистами умениями самостоятельной познавательной деятельности, рефлексивными умениями, способами организации профессионального саморазвития.

Разработан и внедрен в учебно-воспитательный процесс высшего учебного заведения специальный курс „Основы профессионального саморазвития будущего учителя музыки”.

Экспериментально доказана зависимость формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки от организации искомых педагогических условий.

Результаты экспериментальной работы свидетельствуют о значительных положительных изменениях во всех компонентах готовности к профессиональному саморазвитию студентов экспериментальной группы по сравнению с результатами контрольной группы.

Ключевые слова: инструментально-исполнительская подготовка, профессиональное саморазвитие, готовность будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки, модель формирования готовности будущего учителя музыки к профессиональному саморазвитию в процессе инструментально-исполнительской подготовки, педагогические условия.

Bondarenko L. A. Forming of ability to professional self-development of future music teacher in the instrumental-performing training process – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Institute of Higher Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv, 2014.

In the thesis an author investigates the problem of the future music teacher forming of ability to professional self-development in the instrumental-performing training process.

The analysis of pedagogical theory and practice of professional training of future music teacher, the specificity of professional self-development of future music teacher specified the nature and meaning of „professional self-development of future music teacher” and „the ability of future music teachers to professional self-development in the instrumental-performing training process”. Based on the study and analysis of scientific and educational literature they were defined component structure of the future music teacher commitment to professional self-development in the instrumental performance training (motivational and evaluative, cognitive, reflective and activity) criteria and the level of its formation. The model of the forming of ability to professional self-development of future music teachers in the instrumental performance training is improved.

Pedagogical conditions for preparation of future music teacher to professional self-development in the instrumental performance training process were developed and tested.

The efficiency of the suggested Pedagogical conditions in the educational process of universities was proved.

Keywords: instrumental-performing training, professional self-development, ability to professional self-development of future music teacher in the instrumental-performing training process, ability to professional self-development model, pedagogical conditions.